

KONKURS POLONISTYCZNY DLA UCZNIÓW KLAS IV–VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

ETAP WOJEWÓDZKI

11 marca 2025 r. godz. 11.00



Uczennico/Uczniu:

1. Na rozwiązanie wszystkich 14 zadań masz 90 minut.
 2. Pisz długopisem/piórem – dozwolony czarny lub niebieski kolor tuszu.
 3. Nie używaj ołówka ani korektora.
 4. W zadaniach zamkniętych otocz kółkiem wybraną odpowiedź, a jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie skreśl i otocz kółkiem inną odpowiedź.
 5. Jeżeli się pomylisz w zadaniach otwartych, przekreśl błąd i napisz ponownie.
 6. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu do tego przeznaczonym.
 7. Pamiętaj, że nieczytelne fragmenty i zapisy w brudnopisie i nie podlegają ocenie.
- Życzymy powodzenia!**

Maksymalna liczba punktów	60	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis Przewodniczącej WKK		

Tekst 1.

Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragment)

[1] Jeszcze przed wyjazdem z Goree któregoś wieczoru odwiedził mnie kolega, czeski korespondent, którego poznałem kiedyś w Kairze – Jarda. [...] W czasie tej rozmowy Jarda zauważył, że na stoliku leży książka Herodota. [...]

[2] – Kiedy – powiedziałem Jardzie – zacząłem czytać tę książkę, zadałem sobie pytanie, w jaki sposób autor zbierał do niej materiał. Przecież nie było jeszcze bibliotek, opasłych archiwów, teczek z wycinkami prasowymi ani niezliczonych baz danych. Ale już na pierwszych stronach Herodot odpowiada na to, pisząc na przykład: *Znawcy dziejów wśród Persów mówią... albo Fenicjanie twierdzą, że...* [...]

[3] Ale skąd Herodot – Grek, mógł wiedzieć, co mówią mieszkający daleko Persowie czy Fenicjanie, mieszkańcy Egiptu czy Libii? Stąd, że do nich podróżował, pytał, obserwował, i z tego, co mu inni powiedzieli i co sam zobaczył, gromadził swoją wiedzę. Czyli jego pierwszym działaniem była podróż. Ale czy nie jest tak w wypadku wszystkich reporterów? Że naszą pierwszą myślą jest przede wszystkim wyruszyć w drogę? Droga jest źródłem, jest skarbnicą, jest bogactwem. Dopiero w drodze reporter czuje się sobą, czuje się w domu. Czytając Herodota, stopniowo odnajdywałem w nim bratnią duszę. Co wprawiało go w ruch? Skłaniało do działania? Kazało podejmować trudy podróży, ryzykować kolejne wyprawy? Myślę, że ciekawość świata. Pragnienie, żeby tam być, za wszelką cenę to zobaczyć, koniecznie to przeżyć.

[4] W gruncie rzeczy jest to pasja rzadko występująca. Człowiek jest z natury istotą sedentarną, odkąd mógł zająć się rolnictwem i porzucić ryzykowną i ubogą egzystencję zbieracza czy myśliwego, osiadł, szczęśliwy, na swoim skrawku ziemi, odgrodził się od innych murem czy miedzą, gotowy za to swoje miejsce przelewać krew, nawet oddać życie. Jeżeli ruszał się z niego, to pod przymusem, gnany głodem, zarazą czy wojną albo poszukiwaniem lepszej pracy czy z przyczyn zawodowych – bo był żeglarzem, wędrownym kupcem, przewodnikiem karawan. Ale z własnej, nieprzymuszonej woli latami przemierzać świat, aby go poznać, zgłębić, zrozumieć? A jeszcze aby to wszystko później opisać? Takich ludzi było zawsze niewiele.

[5] Skąd w Herodocie wzięła się ta pasja? Może z pytania, które pojawiło się w umyśle dziecka, pytania: skąd biorą się statki? Bo dzieci, bawiąc się w piasku na skraju zatoki, widzą, że daleko, na linii horyzontu, nagle pojawia się statek, który płynąc w ich stronę, robi się coraz większy. Ale skąd w ogóle się wziął? Z pewnością większość dzieci nie zadaje sobie takich pytań. I oto raptem jedno z nich, lepiąc domy z piasku, może zapytać: skąd przyplłynął ten statek? Przecież ta linia bardzo, bardzo daleko wydawała się końcem świata! Czyżby za tą linią był jeszcze jakiś świat? A za nim jeszcze inny? Jaki? I dziecko zaczyna szukać odpowiedzi. A potem, gdy dorośnie, szuka jej jeszcze usilniej, z większą, nieaspokojoną dociekliwością.

[6] Częściowej odpowiedzi udziela już sama droga. Ruch. Podróż. Tak, książka Herodota powstała właśnie z podróży, to pierwszy wielki reportaż w literaturze światowej, jej autor ma reporterską intuicję, reporterskie oko i ucho. Jest nieustrudzony, musi płynąć po morzu, przemierzać step, zagłębiać się w pustynię – zdaje nam z tego sprawę. Zdumiewa nas swoją

wytrwałością, nigdy nie skarży się na zmęczenie, nic go nie zniechęca, ani razu nie mówi, że się czegoś boi.

[7] Co nim kieruje, kiedy nieustraszony i niestrudzony rzuca się w swoją wielką przygodę? Myślę, że pełna optymizmu wiara, którą my, współcześni, już dawno utraciliśmy: że świat jest możliwy do opisania. [...]

[8] Herodot wciągnął mnie od początku. [...] Nie było to trudne. Sądząc po sposobie, w jaki widział i opisywał ludzi i świat, musiał to być człowiek wyrozumiały i przychylny, pogodny i serdeczny brat łąta, swój chłop. Nie ma w nim złości, nie ma nienawiści. Stara się wszystko zrozumieć, dociec, dlaczego ktoś postępuje tak, a nie inaczej. Nie wini człowieka jako osoby, wini system, nie jednostka jest z natury zła, zdeprawowana, nikczemna, zły jest system, w jakim przyszło jej żyć. Dlatego jest żarliwym rzecznikiem wolności i demokracji, i przeciwnikiem despotyzmu, jedynowładztwa i tyranii, gdyż uważa, że tylko w tym pierwszym wypadku człowiek ma szansę zachowywać się godnie, być sobą, być ludzki. Patrzcie, zdaje się mówić Herodot, mała grupa greckich państw pokonała wielką wschodnią potęgę tylko dlatego, że Grecy czuli się wolni i za tę wolność gotowi byli oddać wszystko.

[9] Ale uznając wyższość swoich współrodaków, nasz Grek nie jest wobec nich bezkrytyczny. Widzi, jak dobra zasada dyskusji i swobody wypowiedzi może łatwo przemienić się w jałową i wyniszczającą kłótnię. Pokazuje, że Grecy potrafią się kłócić nawet na polu walki, mając przed sobą nacierające szeregi wrogiej armii. [...]

[10] Jarda, który czytał Greka dawno i twierdzi, że niewiele z niego pamięta, teraz pyta, co mnie w tej książce najbardziej uderzyło.

[11] Mówię, że jej przejmujący tragizm. Herodot jest współczesny największym greckim tragikom – Ajschylosowi, Sofoklesowi (z którymi się może przyjaźnił) i Eurypidesowi. [...] Ma to wpływ na sposób, w jaki piszą Grecy, w jaki pisze Herodot. Pokazuje on historie świata poprzez losy jednostek, na kartkach jego książki, której celem ma być utrwalenie dziejów ludzkości, są zawsze obecni konkretni ludzie, konkretny człowiek, człowiek z imieniem, wielki albo marny, łaskawy albo okrutny, zwycięski lub nieszczęśliwy. [...] Mīt miesza się z rzeczywistością, legendy z faktami. Herodot stara się oddzielić jedno od drugiego, nie lekceważy żadnego z tych porządków ani nie ustala ich hierarchii. Wie, że zjawą, którą we śnie zobaczy król, może zdecydować o losie państwa i milionów jego poddanych. Wie, jak słaba jest istota ludzka, jak bezbronna wobec strachu zrodzonego z własnej wyobraźni.

[12] Jednocześnie Herodot stawia sobie cel najbardziej ambitny: utrwalić dzieje świata. Nikt tego przed nim nie próbował uczynić. Jest pierwszy, który wpadł na taką myśl. Ciągłe zbierając materiały do swojego dzieła i przepytując świadków, bardów i kapłanów, spotyka się z tym, że każdy z nich zapamiętuje co innego, co innego i inaczej. W dodatku na wiele stuleci przed nami odkrywa ważną a przewrotną i podstępną cechę pamięci – ludzie zapamiętują to, co chcą zapamiętać, a nie to, co działo się w rzeczywistości. Każdy bowiem barwi ją po swojemu, każdy w swoim tyglu czyni z niej własną miksturę. Dotarcie więc do przeszłości jako takiej, takiej, jaka była ona naprawdę, jest niemożliwe, dostępne są nam tylko różne jej warianty, mniej lub bardziej wiarygodne, mniej lub bardziej dziś nam odpowiadające. Przeszłość nie istnieje. Są tylko jej nieskończone wersje.

R. Kapuściński, *Podróż z Herodotem*, Kraków 2007.

Zadanie 1. (0–2 pkt)

/2

Z podanych pytań wybierz te, na które odpowiedzi zawarto we wskazanych akapitach tekstu, i wpisz do tabeli oznaczenia literowe tych pytań. Każdemu akapitowi przyporządkuj jedno pytanie.

- A. Czyje opinie cytuje Herodot?
- B. Kto budzi zainteresowanie Herodota?
- C. Jaką postawę wobec ludzi przyjmuje Herodot?
- D. Jak Herodot oceniał współczesnych sobie Greków?
- E. W jaki sposób Herodot zdobywał wiedzę o świecie?
- F. Dlaczego stosunek Herodota do podróżowania można uznać za wyjątkowy?

Akapit	Pytanie
3.	
4.	
8.	

Zadanie 2. (0–1 pkt)

/1

Oceń prawdziwość podanych zdań odnoszących się do tekstu. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Pytania zawarte w akapicie 3. wyrażają wątpliwość wobec słuszności działań Herodota.	P	F
2.	Pytania zawarte w akapitach 5. i 7. służą zachowaniu spójności tekstu między akapitami.	P	F

Zadanie 3. (0–3 pkt)

/3

Wyjaśnij, na czym polegała metoda badania dziejów świata stosowana przez Herodota. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy tej metody.

Uwaga! W ocenie będzie brana pod uwagę poprawność języka i zapisu.

.....

.....

.....

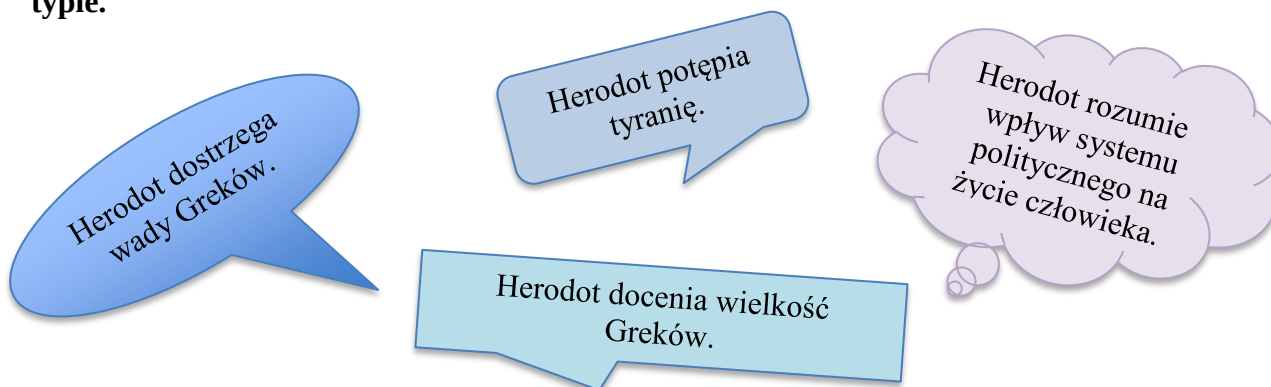
.....

.....

Zadanie 4. (0–2 pkt)

/2

Połącz poniższe zdania pojedyncze po dwa, tak aby powstały dwa poprawne pod względem języka i zapisu oraz zgodne z wymową tekstu zdania złożone o wskazanym typie.



A) Zdanie złożone współrzędnie przeciwstawne

.....

.....

B) Zdanie złożone współrzędnie wynikowe.

.....

.....

Zadanie 5. (0–2 pkt)

/2

Przeczytaj zacytowane niżej wypowiedzenie.

Jarda, który czytał Greka dawno i twierdzi, że niewiele z niego pamięta, teraz pyta, co mnie w tej książce najbardziej uderzyło.

5.1. Wpisz do tabeli literę T obok informacji, która jest prawdziwa w odniesieniu do tego wypowiedzenia.

Informacje:	T
1. Wypowiedzenie składa się z 7 zdań składowych.	
2. W wypowiedzeniu znajduje się równoważnik zdania.	
3. W wypowiedzeniu znajdują się 2 zdania podrzędne dopełnieniowe.	
4. W wypowiedzeniu części zdania nadrzędnego nie zostały rozdzielone.	

5.2. Uzupełnij zdania poprawną formą nazwiska Jarda.

- a) Pokazałem panu swój egzemplarz *Dziejów* Herodota.
- b) Czekałem na opinię pana na temat książki.
- c) Lubiłem dyskusje z panem

Tekst 2.

Wisława Szymborska, *Atlantyda*

Istnieli albo nie istnieli.

Na wyspie albo nie na wyspie.

Ocean albo nie ocean

połknął ich albo nie.

Czy było komu kochać kogo?

Czy było komu walczyć z kim?

Działo się wszystko albo nic

tam albo nie tam.

Miast siedem stało.

Czy na pewno?

Stać wiecznie chciało.

Gdzie dowody?

Nie wymyślili prochu, nie.

Proch wymyślili, tak.

Przypuszczalni. Wątpliwi.

Nie upamiętnieni.

Nie wyjęci z powietrza,

z ognia, z wody, z ziemi.

Nie zawarci w kamieniu

ani w kropli deszczu.

Nie mogący na serio

pozować do przestroóg.

Meteor spadł.

To nie meteor.

Wulkan wybuchnął.

To nie wulkan.

Ktoś wołał coś.

Niczego nikt.

Na tej plus minus Atlantydzie.

W. Szymborska, *Atlantyda*, [w:] *też*, *Widok z ziarnkiem piasku*. 102 wiersze,
Poznań 1997.

Zadanie 6. (0–3 pkt)

/3

Czy Twoim zdaniem przesłanie wiersza Wisławy Szymborskiej zgodne jest z myślą zawartą w ostatnim akapicie tekstu Ryszarda Kapuścińskiego? Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

Uwaga! W ocenie będzie brana pod uwagę poprawność języka i zapisu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–2 pkt)

/2

W Poradni językowej PWN prof. Adam Wolański tak wyjaśnia znaczenie wyrażenia *plus–minus*:

W polszczyźnie mamy potoczny frazeologizm plus minus, który oznacza ‘mniej więcej, około, w przybliżeniu’. W języku potocznym zatem zdanie typu: Szukam telewizora w cenie plus minus 2500 zł (= około 2500 zł) należy uznać za poprawne. Natomiast w języku naukowym, tekstach specjalistycznych itp. ideogram $\pm$ zastępuje wyrażenie więcej lub mniej. Zazwyczaj umieszcza się go w nawiasie lub bez nawiasu po innej liczbie w celu wskazania na możliwe odchylenia od niej w jedną lub drugą stronę, np. Masa netto wynosi 650 g (± 1 g). (= od 649 g do 651 g). W tekstach pisanych wyrażenia potocznego plus minus w znaczeniu ‘około’ nie należy zastępować znakiem $\pm$ przed liczbą, np. Temperatura wynosiła $\pm 12^{\circ}\text{C}$, ponieważ będzie to oznaczać, że temperatura wahała się od -12°C do $+12^{\circ}\text{C}$.

Korzystając z wypowiedzi językoznawcy, wyjaśnij, jak rozumiesz pointę wiersza Wisławy Szymborskiej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. (0–2 pkt)

/2

W jaki sposób język wiersza podkreśla hipotetyczność istnienia Atlantydy? Podaj nazwy dwóch różnych środków językowych wraz z odpowiednim przykładem z tekstu.

	Nazwa środka językowego	Cytat
1.		
2.		

Zadanie 9. (0–1 pkt)

/1

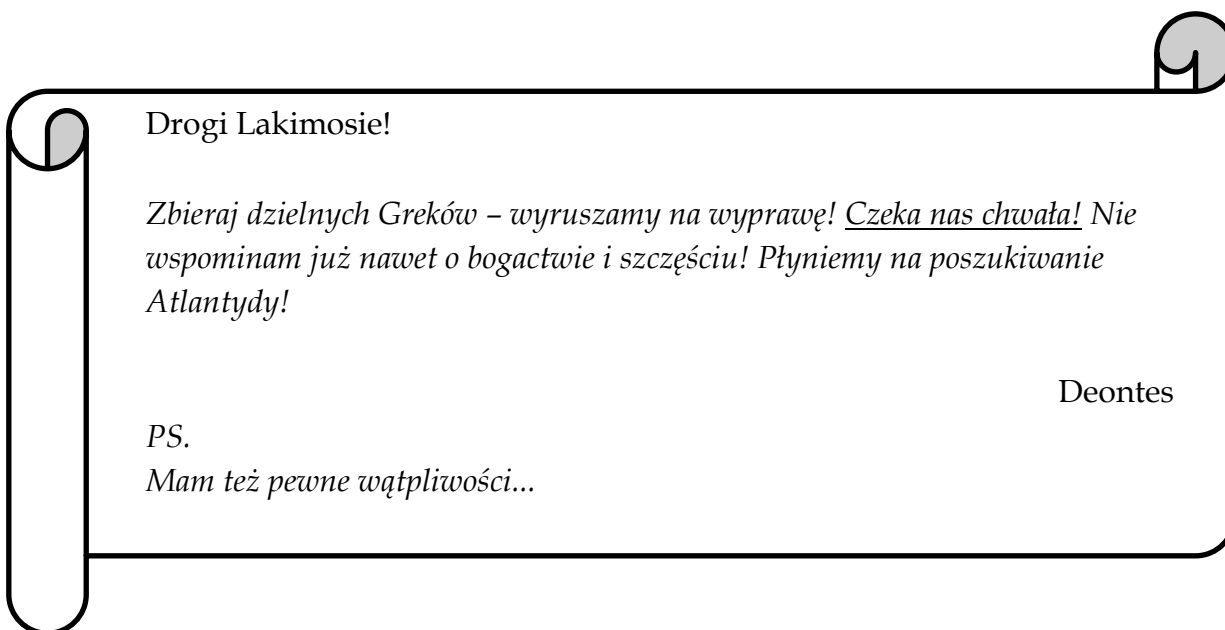
Mityczna kraina Atlantyda po raz pierwszy pojawia się w dialogach Platona. Filozof cytuje w nich zasłyszaną dawno legendę. Tylko jedno z podanych poniżej zdań zgodne jest z Platońskim opisem – znajdź je, wiedząc, że jest to zdanie wielokrotnie złożone zawierające wyłącznie zdania złożone współrzędnie.

- A.** Nazwa krainy pochodzi od imienia boginki morskiej, późniejszej słynnej matki Achillesa i osoby mającej duży wpływ na przebieg wojny trojańskiej.
- B.** Wyspa leżała gdzieś na Morzu Północnym, które nie było Grekom dobrze znane, ponieważ ich statki najczęściej nie wypływały tak daleko.
- C.** Pośrodku wyspy znajdowała się świątynia, a wzgórze świątynne otaczały trzy okrągłe pierścienie oddzielone od siebie wodą, ale połączone tunelami, zatem przez miasto mogły przepływać łodzie.
- D.** Legendę o Atlantydzie powierzyli Platonowi kapłani egipscy, aby ją opisał w swoim dialogu i przekazał innym Grekom.

Zadanie 10. (0–2 pkt)

/2

Pewien Ateńczyk podsłuchał rozmowę Platona i jego gości. Natychmiast postanowił zorganizować wyprawę w poszukiwaniu zaginionej krainy i wysłał list, którego fragment zamieszczono poniżej.



10.1. Uzupełnij zdanie dotyczące podkreślonego w liście wypowiedzenia, wybierając odpowiedź A. lub B. i C. lub D.

Wyraz *nas* jest **A. / B.**, a w podkreślonym wypowiedzeniu pełni funkcję **C. / D.**

A. rzeczownikiem

C. podmiotu

B. zaimkiem

D. dopełnienia

10.2. Dalsza część listu została urwana – znajdowało się w niej jedno z czterech zdań zapisanych poniżej. Spośród podanych zdań A.–D. wybierz to, w którym partykuła *by* została zapisana niepoprawnie, a znajdziesz ostatnią część listu.

A. *A może wartoby zaprosić Tymona?*

B. *Niechby może Tymon się wypowiedział?*

C. *Czy sądzisz, że Tymon popłynąłby z nami?*

D. *Nie byłoby właściwe pomijać Tymona, prawda?*

Tekst 3.

Hiroshige Andō, zw. Hiroshige Utagawa, Nagła ulewa nad Wielkim Mostem w Atake



<https://commons.wikimedia.org/>

Przeczytaj informację na temat autora zamieszczonego powyżej drzeworytu.

Hiroshige Andō, czyli Hiroshige Utagawa uznawany jest za jednego z najśłynniejszych malarzy japońskich, grafików i twórców *ukiyo-e*. W początkowym okresie twórczości malował głównie portrety, zaś później skoncentrował się na pejzażach. *Ukiyo-e* (jap. „obrazy przepływającego świata”, „obrazy przemijającego świata”) to rodzaj malarstwa i drzeworytu japońskiego, funkcjonujący w okresie Edo (od połowy XVII wieku do drugiej połowy XIX wieku). Słowo o tej samej wymowie, ale innej pisowni pierwotnie wyrażało buddyjską ideę przejściowej natury życia, świata smutku i zmartwień. Ten pesymistyczny pogląd został odrzucony w okresie Edo. Nowy homonim wyrażał postawę radości życia. Ta hedonistyczna kultura, która uwielbiała życie w „płynącym świecie”, została szczególnie dobrze wyrażona w produkcji drzeworytów. Drzeworyty *ukiyo-e* stały się więc plastycznym środkiem opisu „przepływającego, ulotnego świata” (*ukiyo*) mieszkańców miast, zjawisk przyrody, w tym także ludzi sztuki, zwłaszcza aktorów, powstającym w obrębie dzielnic rozrywki największych miast japońskich okresu Edo.

Na podstawie: wikipedia.org

Zadanie 11. (0–2 pkt)

/2

Oceń poprawność podanych niżej zdań. Zaznacz P – jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

1. Opisana w tekście homonimia odnosi się do identycznego brzmienia dwóch wyrazów.	P	F
2. Nazwa omawianego typu drzeworytów ma wyłącznie wydźwięk pesymistyczny.	P	F
3. Drzeworyty <i>ukiyo-e</i> przedstawiają jedynie zjawiska natury.	P	F

Zadanie 12. (0–3 pkt)

/3

W wierszu inspirowanym drzeworytem Wisława Szymborska pisze:

Dziwna planeta i dziwni na niej ci ludzie.

Ulegają czasowi, ale nie chcą go uznać.

W spójnej wypowiedzi wyjaśnij, jak rozumiesz związek tego dwuwiersza z dziełem Hiroshige Andō. Odwołaj się także do przytoczonych informacji.

Uwaga! W ocenie będzie brana pod uwagę poprawność języka i zapisu.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–30 pkt)

/30

A gdyby podróże w przeszłość były możliwe... Czy warto byłoby podróżować w czasie? Napisz rozprawkę, w której sformułujesz stanowisko wobec tego problemu i podasz co najmniej dwa argumenty dowodzące twoich racji.

Zilustruj je przykładami z:

- powieści Marii Krüger, *Godzina pąsowej róży*,
- dwóch innych tekstów kultury z listy lektur dla tego etapu (patrz ostatnia strona),
innych niż zamieszczone w arkuszu.

Tvoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Liczba słów:

Ocena wypracowania

1. Warunki formalne (0–1 p.): 0 – 1

2. Kultura humanistyczna (0–6 p.): 0 – 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6

3. Argumentacja (0–9 p.):

- Prezentacja problemu zawartego w temacie: 0 – 1
- Sformułowanie stanowiska adekwatnego do problemu: 0 – 1
- Adekwatność argumentacji do stanowiska, logika wypowiedzi: 0 – 1 – 2
- Rozwinięcie argumentacji i pogłębienie refleksji: 0 – 1 – 2
- Trafne i adekwatne wykorzystanie przykładów: 0 – 1 – 2
- Adekwatne i funkcjonalne podsumowanie rozważań: 0 – 1

4. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–5 p.):

- Kompozycja 0 – 1 – 2
- Spójność globalna 0 – 1
- Spójność lokalna: 0 – 1 – 2

5. Język i styl (0–5 p.):

- Poprawność językowa: liczba błędów 0 – 1 – 2 – 3 – 4
- Poprawność stylistyczna: 0 – 1

6. Zapis (0–4 p.)

- Poprawność ortograficzna: liczba błędów 0 – 1 – 2
- Poprawność interpunkcyjna: liczba błędów 0 – 1 – 2

ŁĄCZNA PUNKTACJA ZA ZADANIE 14:

PUNKTACJA ZA ZADANIA 1-13:

ŁĄCZNIE:

KOD SPRAWDZANIA	
KOD WERYFIKACJI	

Brudnopis

Teksty kultury obowiązujące na etapie wojewódzkim możliwe do wykorzystania w wypracowaniu:

Literatura:

- Zofia Kossak, *Bursztyny*, wydanie dowolne;
- Maria Krüger, *Godzina pąsowej róży*, wydanie dowolne;
- Cezary Harasimowicz, *Mirabelka*, wyd. Zielona Sowa, 2018;
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem*, wydanie dowolne (fragment inny niż zamieszczony w arkuszu);
- wybrane wiersze Wisławy Szymborskiej, inne niż *Atlantyda*.

Film:

- *Powrót do przyszłości*, reż. Robert Zemeckis, 1985

Dzieła plastyczne:

- wybrane obrazy Hiroshige Andō, zwanego Hiroshige Utagawa (inne dzieła niż zamieszczone w arkuszu, w tym *Suruga-cho*).